

Економіка

УДК 658.14.17:005.21:338.24

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.22090899>

**Фінансово-економічна стійкість як складова механізму розвитку та
економічної безпеки підприємства**

Соколенко Людмила Федорівна

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки, фінансів та обліку
ПВНЗ «Європейський університет», Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-4608-8963>

Щербатих Денис Володимирович

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки, фінансів та обліку
ПВНЗ «Європейський університет», Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-0990-8376>

Ремига Юлія Сергіївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та логістики
ПВНЗ «Європейський університет», Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7162-5081>

Поснова Тетяна Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,
ПВНЗ «Європейський університет», Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-2038-7743>

Прийнято: 16.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. У статті досліджено теоретичні засади фінансово-економічної стійкості підприємства та обґрунтовано її роль у взаємозв'язку економічної безпеки і розвитку. Встановлено, що в умовах нестабільності та посилення ризиків економічну безпеку, стійкість і розвиток доцільно розглядати як взаємопов'язані складові довгострокової життєздатності підприємства. Розмежовано поняття фінансової, економічної та фінансово-економічної стійкості. Запропоновано авторське трактування фінансово-економічної стійкості як інтегрованої здатності підприємства підтримувати фінансово-економічну рівновагу, протидіяти та адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх ризиків, зберігати ресурсний потенціал і формувати передумови розвитку. Систематизовано основні складові та функції фінансово-економічної стійкості. Запропоновано концептуальну модель її взаємозв'язку з діагностикою стану підприємства, ризиками і вразливостями, економічною безпекою, ресурсним та інвестиційним потенціалом і розвитком. Обґрунтовано циклічність моделі та доведено інтегруючу роль фінансово-економічної стійкості у забезпеченні економічної безпеки та формуванні потенціалу розвитку підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічна стійкість; економічна безпека; розвиток підприємства; фінансова стійкість; економічна стійкість; фінансово-економічна діагностика; фінансові ризики; адаптивність підприємства; ресурсний потенціал; інвестиційний потенціал.

**Financial and economic resilience as a component of the enterprise development
and economic security mechanism**

Sokolenko Liudmyla

Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Economics, Finance and Accounting
Private Higher Education Establishment “European University”
<https://orcid.org/0000-0002-4608-8963>

Shcherbatykh Denys

PhD in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Economics, Finance and Accounting
Private Higher Education Establishment “European University”
<https://orcid.org/0000-0003-0990-8376>

Remyha Yuliia

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Logistics
Private Higher Education Establishment “European University”
<https://orcid.org/0000-0001-7162-5081>

Posnova Tetiana

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics, Finance and Accounting
Private Higher Education Establishment “European University”
<https://orcid.org/0000-0003-2038-7743>

Abstract. The article examines the theoretical foundations for building the financial and economic resilience of an enterprise and substantiates its role within the mechanism linking economic security and enterprise development. It is established that, under conditions of instability and increasing financial, resource-related, market, and other risks, economic security, resilience, and enterprise development should be considered as interconnected components that ensure the enterprise's long-term viability. The concepts of financial resilience, economic resilience, and financial and economic resilience are conceptually differentiated. An original interpretation of financial and economic resilience is proposed, defining it as the dynamic and integrated capacity of an enterprise to maintain financial and economic equilibrium, withstand and adapt to internal and external risks, preserve its resource potential and continuity of business operations, and create the prerequisites for further development. The financial, performance-related, resource-based, risk-protection, adaptive, and investment-and-development components of financial and economic resilience are systematized, and their significance for ensuring economic security and enterprise development is determined. The diagnostic, protective, stabilizing, adaptive, preventive, resource-supporting, and development-oriented functions of financial and economic resilience are identified. A conceptual model is proposed that integrates financial and economic indicators, enterprise condition diagnostics, risks and vulnerabilities, economic security, financial and economic resilience, resource and investment potential, and enterprise development. The cyclical nature of the proposed model and the feedback relationships among its elements are substantiated. It is demonstrated that financial and economic resilience performs an integrating role between ensuring economic security and building the enterprise's development potential.

Keywords: financial and economic resilience; economic security; enterprise development; financial resilience; economic resilience; financial and economic

diagnostics; financial risks; enterprise adaptability; resource potential; investment potential.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим рівнем невизначеності, посиленням фінансових і операційних ризиків, нестабільністю ринкового середовища, зростанням вартості ресурсів, порушенням логістичних зв'язків, обмеженістю доступу до фінансування та необхідністю постійної адаптації до змін зовнішнього середовища. Для українських підприємств додатковим дестабілізуючим чинником залишається вплив воєнних загроз, які безпосередньо позначаються на фінансових результатах, виробничій спроможності, інвестиційній активності та можливостях довгострокового розвитку.

За таких умов традиційне розмежування завдань забезпечення економічної безпеки, підтримання фінансової стійкості та розвитку підприємства втрачає свою достатню пояснювальну здатність. Економічна безпека підприємства не може розглядатися виключно як стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз, оскільки її підтримання потребує здатності підприємства зберігати фінансову рівновагу, своєчасно адаптуватися до ризиків, забезпечувати безперервність господарської діяльності та формувати ресурсні передумови подальшого розвитку. Водночас розвиток підприємства за відсутності належного рівня фінансової та економічної стійкості може супроводжуватися накопиченням дисбалансів, посиленням фінансової вразливості та зростанням загроз економічній безпеці.

У цьому контексті особливого значення набуває категорія фінансово-економічної стійкості, яка відображає не лише поточну здатність підприємства підтримувати прийнятний рівень ліквідності, платоспроможності, прибутковості та фінансової незалежності, а й його спроможність протидіяти негативному впливу ризиків, адаптувати структуру ресурсів і фінансування до змін

середовища та зберігати потенціал для подальшого розвитку. Саме тому фінансово-економічну стійкість доцільно розглядати як одну з ключових складових механізму, що забезпечує взаємозв'язок між економічною безпекою та розвитком підприємства.

Актуальність зазначеної проблематики посилюється тим, що у наукових дослідженнях категорії економічної безпеки, фінансової стійкості, економічної стійкості та розвитку підприємства часто розглядаються відокремлено. Водночас недостатньо розкритим залишається питання їх системного взаємозв'язку, зокрема визначення місця фінансово-економічної стійкості у механізмі забезпечення економічної безпеки та формування передумов розвитку підприємства. Це зумовлює необхідність поглиблення теоретичних підходів до розуміння фінансово-економічної стійкості та обґрунтування її функціональної ролі у системі управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення економічної безпеки, фінансової стійкості та здатності підприємств до розвитку в умовах нестабільного середовища посідає вагоме місце у сучасних економічних дослідженнях. При цьому впродовж останніх років простежується поступовий перехід від статичного розуміння економічної безпеки як стану захищеності підприємства до її динамічного трактування, пов'язаного зі здатністю суб'єкта господарювання адаптуватися до системних шоків, відновлювати втрачені параметри діяльності та зберігати потенціал подальшого розвитку.

Так, Л.Гнилицька та О.Бірюк [1] обґрунтовують доцільність застосування резильєнтного підходу до формування економічної безпеки підприємств в умовах воєнних і посткризових викликів. Автори розглядають резильєнтність як інтегруючу характеристику, що поєднує адаптивність, стійкість і ризик-менеджмент, а економічну безпеку — як динамічну систему, здатну не лише

протидіяти загрозам, а й забезпечувати відновлення фінансового, ресурсного та кадрового потенціалу підприємства.

Подібний підхід розвивається і в сучасних зарубіжних дослідженнях організаційної резильєнтності. Н.Корорсіс, Р.К.Куккамалла, S.Marković та ін. [2] за результатами комплексного огляду наукової літератури визначають резильєнтність підприємства як багатовимірну здатність до підготовки, реагування та адаптації до кризових ситуацій. Дослідники акцентують увагу на тому, що фінансові ресурси, управлінські спроможності, адаптивність і здатність перебудовувати внутрішні процеси формують основу збереження життєздатності підприємства в умовах зовнішніх потрясінь.

У вітчизняній науковій літературі значна увага приділяється також структурі та функціональним складовим економічної безпеки підприємства. П.Фісуненко, В.Вечеров та Ю.Булєєв [3] наголошують на необхідності адаптації системи економічної безпеки до трансформацій сучасного бізнес-середовища, зокрема цифровізації та посилення глобальних загроз. Автори підкреслюють важливість формування такої моделі економічної безпеки, яка забезпечує не лише реагування на загрози, а й довгострокову стійкість підприємства.

Особливе місце у структурі економічної безпеки посідає фінансова складова. Ю.Шушкова та Д.Чернявська [4] досліджують платоспроможність як компонент фінансової безпеки та її взаємозв'язок із рентабельністю, фінансовою стійкістю, інвестиційною діяльністю і нейтралізацією фінансових ризиків

Фінансова стійкість у сучасних дослідженнях також розглядається ширше, ніж сукупність окремих фінансових коефіцієнтів. Ю.Шушкова та Р.Фацієвич [5] визначають її саме в контексті методології аналізування, де враховуються фінансові ресурси, структура капіталу, ефективність використання активів, ризик-менеджмент і здатність фінансової системи підприємства до розвитку.

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із формуванням систем раннього виявлення фінансових ризиків. Такі підходи передбачають перехід від

ретроспективного аналізу фінансових результатів до постійного моніторингу індикаторів, здатних сигналізувати про погіршення фінансового стану ще до настання критичних наслідків. У цьому контексті фінансові показники набувають значення не лише засобу оцінювання поточного стану підприємства, а й інформаційної основи превентивного управління фінансовими ризиками та підтримання його стійкості. Сучасні дослідження фінансової резильєнтності українських підприємств в умовах воєнної кризи також підтверджують тісний зв'язок між управлінням фінансовими ризиками, стійкістю та здатністю бізнесу зберігати функціонування в умовах тривалих шоків [6].

Водночас аналіз наукових публікацій свідчить, що категорії економічної безпеки, фінансової стійкості, резильєнтності та розвитку підприємства переважно досліджуються або як самостійні напрями, або через окремі парні взаємозв'язки. Недостатньо розробленим залишається питання визначення фінансово-економічної стійкості як інтегруючої ланки між економічною безпекою та розвитком підприємства, яка одночасно відображає здатність підтримувати фінансову рівновагу, протидіяти загрозам, адаптуватися до змін середовища та формувати ресурсні передумови подальшого розвитку. Саме це визначає необхідність подальшого теоретичного обґрунтування змісту цієї категорії, її місця у механізмі розвитку підприємства та функціональної ролі в системі забезпечення економічної безпеки.

Мета статті – поглиблення теоретичних засад фінансово-економічної стійкості підприємства та обґрунтування її місця і функціональної ролі у механізмі взаємозв'язку економічної безпеки та розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування підприємства в умовах нестабільного економічного середовища передбачає необхідність одночасного вирішення декількох взаємопов'язаних завдань: забезпечення захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз, підтримання фінансово-економічної рівноваги, адаптації до змін та формування передумов

подальшого розвитку. Це зумовлює необхідність системного розгляду категорій «економічна безпека», «стійкість» і «розвиток підприємства», які, маючи різне функціональне призначення, формують взаємопов'язаний контур забезпечення довгострокової життєздатності суб'єкта господарювання.

Економічна безпека підприємства традиційно пов'язується із його захищеністю від сукупності внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю підтримувати стабільність функціонування, ефективно використовувати наявні ресурси та зберігати економічні інтереси. Проте сучасні умови господарювання суттєво розширюють зміст цієї категорії. Висока мінливість зовнішнього середовища, фінансові, ресурсні, логістичні, технологічні та інші ризики зумовлюють необхідність розглядати економічну безпеку не як статичний стан захищеності, а як динамічну здатність підприємства ідентифікувати загрози, адаптуватися до їх впливу, підтримувати критично важливі параметри діяльності та відновлювати порушену рівновагу.

У такому трактуванні економічна безпека безпосередньо пов'язана зі стійкістю підприємства. Якщо економічна безпека характеризує передусім здатність протидіяти загрозам і мінімізувати негативні наслідки їх реалізації, то стійкість відображає здатність підприємства зберігати або відновлювати ключові параметри функціонування під впливом дестабілізуючих чинників. Відповідно, стійкість може розглядатися як одна з базових передумов забезпечення економічної безпеки, оскільки підприємство, яке не здатне підтримувати фінансову, ресурсну, виробничу та організаційну рівновагу, стає більш вразливим до внутрішніх і зовнішніх загроз.

Водночас стійкість не слід ототожнювати зі стабільністю. Стабільність переважно характеризує відносну незмінність основних параметрів функціонування підприємства, тоді як стійкість передбачає можливість їх трансформації у відповідь на зміни середовища. За такого підходу стійке підприємство не обов'язково зберігає незмінну структуру ресурсів, капіталу,

виробничих процесів або ринкових позицій. Навпаки, його стійкість може забезпечуватися здатністю своєчасно змінювати зазначені параметри, адаптуючи власну бізнес-модель до нових умов господарювання.

Особливого значення в системі економічної стійкості набуває її фінансова складова. Фінансова стійкість відображає здатність підприємства підтримувати збалансовану структуру джерел фінансування, достатній рівень ліквідності та платоспроможності, забезпечувати виконання фінансових зобов'язань, генерувати грошові потоки та зберігати можливості фінансування поточної й інвестиційної діяльності. Саме фінансові параметри часто першими реагують на негативні зміни внутрішнього або зовнішнього середовища, що надає їм не лише оціночного, а й діагностичного значення.

Проте фінансова стійкість сама по собі не повною мірою характеризує здатність підприємства забезпечувати довгострокову життєздатність. Підприємство може демонструвати прийнятні значення фінансових показників у певний момент часу, але водночас мати недостатню адаптивність, низьку інвестиційну активність, технологічне відставання, неефективне використання ресурсів або обмежений потенціал розвитку. Тому доцільним є розширення аналітичного поля від фінансової до фінансово-економічної стійкості, що дає змогу враховувати не лише фінансову рівновагу, а й здатність підприємства підтримувати ефективність господарської діяльності, адаптувати ресурсний потенціал та створювати економічні передумови для подальших якісних і кількісних змін.

Не менш важливим елементом досліджуваного взаємозв'язку є розвиток підприємства. Розвиток передбачає спрямовані кількісні та якісні зміни у його діяльності, що можуть проявлятися у зростанні масштабів виробництва, модернізації технологій, удосконаленні організаційної структури, освоєнні нових ринків, реалізації інвестиційно-інноваційних проєктів, підвищенні ефективності використання ресурсів та зміцненні конкурентних позицій. При

цьому розвиток не є автоматичним наслідком поточного економічного зростання. Його реалізація потребує достатньої ресурсної бази, прийнятного рівня ризику, фінансової спроможності та здатності підприємства підтримувати безперервність діяльності.

Таким чином, між економічною безпекою, стійкістю та розвитком підприємства існує двосторонній причинно-наслідковий зв'язок. Належний рівень економічної безпеки створює умови для збереження ресурсів і реалізації потенціалу розвитку; стійкість забезпечує здатність підприємства підтримувати ключові параметри діяльності та адаптуватися до змін; розвиток, своєю чергою, сприяє оновленню ресурсного, технологічного, фінансового та управлінського потенціалу, що може посилювати майбутню стійкість і рівень економічної безпеки.

Водночас порушення будь-якої ланки цього взаємозв'язку здатне формувати зворотний негативний ефект. Погіршення фінансового стану обмежує ресурсні можливості розвитку, зростання фінансової вразливості посилює загрози економічній безпеці, а тривала відсутність розвитку призводить до технологічного та організаційного відставання, втрати конкурентних позицій і поступового зниження стійкості підприємства. Отже, економічна безпека, стійкість і розвиток мають розглядатися не як ізольовані характеристики, а як взаємозалежні елементи єдиного механізму забезпечення довгострокової життєздатності підприємства.

Для систематизації зазначених положень доцільно порівняти зміст і функціональне призначення основних категорій, що формують досліджуваний взаємозв'язок (див. табл.1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок основних категорій у системі забезпечення економічної безпеки та розвитку підприємства

Категорія	Змістовна характеристика	Основне управлінське завдання	Орієнтація	Значення для підприємства

Економічна безпека	Здатність підприємства протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та зберігати критично важливі параметри діяльності	Ідентифікація, попередження та мінімізація загроз	Захист і превенція	Збереження життєздатності підприємства
Фінансова стійкість	Здатність підтримувати фінансову рівновагу, платоспроможність і збалансованість джерел фінансування	Підтримання належних фінансових параметрів	Фінансова стабілізація	Збереження фінансової спроможності
Економічна стійкість	Здатність зберігати та відновлювати ключові параметри функціонування за умов впливу дестабілізуючих чинників	Адаптація та відновлення	Стійкість і адаптація	Безперервність функціонування
Фінансово-економічна стійкість	Інтегрована здатність підтримувати фінансову рівновагу, адаптувати економічний потенціал до змін і зберігати спроможність до розвитку	Поєднання фінансової стабілізації, адаптації та формування потенціалу розвитку	Безпека, адаптація і розвиток	Формування передумов безпечного довгострокового розвитку
Розвиток підприємства	Спрямовані кількісні та якісні зміни економічного, ресурсного, технологічного й управлінського потенціалу	Формування та реалізація перспективних змін	Майбутні зміни	Зростання потенціалу та конкурентоспроможності

Джерело: систематизовано авторами на основі [5], [8], [9], [12]

Наведене порівняння дозволяє визначити фінансово-економічну стійкість як категорію, що займає проміжне та водночас інтегруюче положення між економічною безпекою і розвитком підприємства. З одного боку, вона характеризує здатність суб'єкта господарювання зберігати фінансово-економічну рівновагу та протидіяти дестабілізуючим чинникам, тобто безпосередньо пов'язана із забезпеченням економічної безпеки. З іншого боку, підтримання фінансово-економічної стійкості створює ресурсні, інвестиційні та організаційні передумови для здійснення якісних і кількісних змін, що визначають можливості розвитку підприємства.

На основі зазначеного фінансово-економічну стійкість підприємства пропонується визначати як динамічну інтегровану здатність підприємства підтримувати фінансово-економічну рівновагу, протидіяти та адаптуватися до впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків, зберігати достатній ресурсний потенціал і безперервність господарської діяльності та формувати передумови для подальшого розвитку.

Таке трактування дозволяє відійти від розуміння фінансово-економічної стійкості виключно як результату досягнення певних нормативних значень фінансових показників. Вона набуває динамічного характеру та відображає не лише фактичний стан підприємства, а й його здатність реагувати на відхилення, трансформувати ресурси відповідно до змін середовища та підтримувати потенціал майбутнього розвитку.

Запропоноване трактування фінансово-економічної стійкості зумовлює необхідність визначення її внутрішньої структури. На відміну від фінансової стійкості, яка переважно характеризується через структуру капіталу, ліквідність, платоспроможність і здатність підприємства виконувати фінансові зобов'язання, фінансово-економічна стійкість має комплексний характер та охоплює сукупність взаємопов'язаних параметрів, що характеризують фінансову рівновагу, ефективність господарської діяльності, ресурсну забезпеченість, адаптивність і спроможність підприємства фінансувати подальший розвиток.

До основних складових фінансово-економічної стійкості підприємства доцільно віднести фінансову, результативну, ресурсну, ризикозахисну, адаптаційну та інвестиційно-розвиткову складові. Їх виокремлення дозволяє розглядати фінансово-економічну стійкість не як сукупність окремих фінансових коефіцієнтів, а як комплексну характеристику здатності підприємства підтримувати безпечні параметри функціонування та одночасно зберігати можливості для подальшого розвитку.

Фінансова складова характеризує здатність підприємства підтримувати фінансову рівновагу, належний рівень ліквідності та платоспроможності, оптимальне співвідношення власного і залученого капіталу, прийнятний рівень боргового навантаження та стабільність грошових потоків. Її значення для економічної безпеки полягає у зниженні ймовірності виникнення фінансової неспроможності та втрати економічної самостійності, тоді як для розвитку підприємства достатня фінансова стійкість забезпечує можливість фінансування поточної, інвестиційної та інноваційної діяльності.

Результативна складова відображає здатність підприємства забезпечувати достатній рівень прибутковості та ефективності використання капіталу й активів. Систематичне зниження рентабельності, погіршення оборотності або формування збитків не лише послаблюють поточний фінансовий стан, а й скорочують можливості самофінансування та накопичення ресурсів для розвитку. Відповідно, результативність господарської діяльності виступає одночасно індикатором поточної життєздатності підприємства та джерелом формування його майбутнього потенціалу.

Ресурсна складова характеризує достатність і ефективність використання фінансових, матеріальних, виробничих та інших економічних ресурсів, необхідних для забезпечення безперервності господарської діяльності. Її роль особливо посилюється за умов нестабільності, коли підприємство стикається з дефіцитом ресурсів, порушенням постачання, зростанням їх вартості або необхідністю оперативного перерозподілу ресурсного потенціалу. Наявність достатнього ресурсного резерву та можливостей його маневрування знижує вразливість підприємства до зовнішніх шоків.

Ризикозахисна складова відображає здатність підприємства своєчасно виявляти фінансово-економічні загрози, оцінювати потенційні наслідки їх реалізації та не допускати переходу допустимих відхилень у кризові стани. У цьому контексті особливого значення набуває фінансова діагностика, оскільки

зміна показників ліквідності, платоспроможності, структури капіталу, рентабельності, оборотності та грошових потоків може сигналізувати про формування фінансової вразливості ще до виникнення критичних наслідків.

Адаптаційна складова визначає здатність підприємства змінювати параметри своєї діяльності відповідно до трансформацій зовнішнього та внутрішнього середовища. Йдеться про можливість коригування структури витрат і капіталу, перерозподілу ресурсів, зміни джерел фінансування, оптимізації бізнес-процесів та інших управлінських рішень, спрямованих на відновлення порушеної рівноваги. Саме адаптивність відрізняє фінансово-економічну стійкість від статичного стану стабільності.

Інвестиційно-розвиткова складова характеризує здатність підприємства не лише забезпечувати поточне функціонування, а й акумулювати та залучати ресурси для реалізації інвестиційних, інноваційних, технологічних і організаційних змін. Наявність такої спроможності є принципово важливою, оскільки підприємство, яке тривалий час підтримує лише мінімально необхідні параметри функціонування, але не має можливостей для оновлення та розвитку, поступово втрачає конкурентоспроможність і стає більш уразливим до майбутніх загроз.

Систематизацію зазначених складових та характеру їх впливу на економічну безпеку і розвиток підприємства наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Складові фінансово-економічної стійкості підприємства та їх функціональне значення

Складова	Основний зміст	Індикативні прояви	Значення для економічної безпеки	Значення для розвитку
Фінансова	Підтримання фінансової рівноваги та спроможності виконувати зобов'язання	ліквідність, платоспроможність, автономія, структура капіталу, боргове навантаження, грошові потоки	Зниження ризику фінансової неспроможності та залежності	Формування фінансової бази для реалізації проєктів розвитку

Результативна	Забезпечення ефективності господарської діяльності	прибутковість, рентабельність, оборотність активів, ефективність використання капіталу	Збереження економічної життєздатності	Формування внутрішніх джерел фінансування розвитку
Ресурсна	Достатність, доступність та ефективне використання ресурсів	забезпеченість оборотними коштами, ресурсна маневреність, ефективність використання активів	Зменшення ресурсної вразливості та підтримання безперервності діяльності	Забезпечення ресурсної бази кількісних і якісних змін
Ризикозахисна	Виявлення та обмеження фінансово-економічних загроз	динаміка критичних фінансових показників, рівень фінансової вразливості, ризикові відхилення	Своєчасне виявлення та мінімізація загроз	Запобігання втраті ресурсів і потенціалу розвитку
Адаптаційна	Здатність змінювати параметри діяльності відповідно до умов середовища	гнучкість структури витрат і капіталу, маневрування ресурсами, швидкість управлінської реакції	Підвищення здатності протидіяти та адаптуватися до шоків	Забезпечення трансформації підприємства відповідно до нових умов
Інвестиційно-розвиткова	Спроможність формувати та використовувати ресурси для майбутніх змін	самофінансування, інвестиційна активність, інвестиційна спроможність, оновлення активів	Зменшення стратегічної вразливості підприємства	Формування потенціалу довгострокового розвитку

Джерело: систематизовано авторами на основі [7], [10], [11]

Взаємодія зазначених складових свідчить, що фінансово-економічна стійкість не може визначатися лише нормативними значеннями окремих фінансових показників. Висока ліквідність за недостатньої прибутковості та інвестиційної активності або висока рентабельність за надмірного боргового навантаження не гарантують довгострокової стійкості підприємства. Тому її оцінювання має ґрунтуватися на комплексному дослідженні взаємозв'язків і динаміки відповідних показників.

Важливе значення для визначення місця фінансово-економічної стійкості у механізмі розвитку та економічної безпеки підприємства має її функціональне призначення. До основних функцій доцільно віднести діагностичну, захисну, стабілізаційну, адаптаційну, превентивну, ресурсозабезпечувальну та розвиткову. Вони забезпечують оцінювання фінансово-економічного стану, виявлення загроз, підтримання та відновлення рівноваги, адаптацію до змін середовища, попередження кризових явищ, збереження ресурсної бази та формування передумов подальшого розвитку.

Таким чином, фінансово-економічна стійкість виконує подвійну роль: у контексті економічної безпеки забезпечує зниження вразливості та адаптацію до дестабілізуючих впливів, а в контексті розвитку — збереження й нарощування ресурсного потенціалу для інвестицій, інновацій і технологічного оновлення. Це дозволяє розглядати її як інтегруючу складову взаємозв'язку економічної безпеки та розвитку підприємства.

Подальше розкриття місця фінансово-економічної стійкості у механізмі розвитку та економічної безпеки підприємства потребує формування цілісної концептуальної моделі, яка дозволяє відобразити взаємозв'язок між фінансовою діагностикою, виявленням ризиків, забезпеченням економічної безпеки, підтриманням фінансово-економічної стійкості та реалізацією потенціалу розвитку.

Вихідним елементом запропонованої моделі є система фінансових і економічних індикаторів, що характеризують поточний стан підприємства. До таких індикаторів можуть належати показники ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності, рентабельності, оборотності активів, структури капіталу, боргового навантаження, стабільності грошових потоків, ефективності використання ресурсів та інвестиційної спроможності. Їх системне використання формує інформаційну основу для фінансово-економічної діагностики підприємства.

Фінансово-економічна діагностика в межах запропонованої моделі виконує не лише оціночну, а й превентивно-аналітичну функцію. Її призначення полягає у виявленні негативних тенденцій, дисбалансів, потенційних зон фінансової вразливості та ризиків, здатних негативно впливати на стабільність функціонування підприємства. Таким чином, результати діагностики є інформаційним підґрунтям для ідентифікації загроз економічній безпеці.

Наступним елементом моделі є економічна безпека підприємства, яка відображає його здатність протидіяти виявленим загрозам, мінімізувати негативні наслідки їх реалізації та зберігати критично важливі параметри діяльності. Водночас економічна безпека не повинна розглядатися як кінцевий стан, оскільки її забезпечення безпосередньо залежить від здатності підприємства підтримувати фінансово-економічну рівновагу та адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

Саме цю функцію виконує фінансово-економічна стійкість, яка у запропонованій моделі займає центральне інтегруюче положення. Вона забезпечує трансформацію результатів фінансової діагностики та заходів економічної безпеки у здатність підприємства зберігати ресурсну достатність, фінансову спроможність, ефективність господарської діяльності та адаптивність. У такому розумінні фінансово-економічна стійкість виступає не пасивною характеристикою стану, а динамічним механізмом збереження життєздатності підприємства.

Підтримання достатнього рівня фінансово-економічної стійкості, своєю чергою, формує ресурсні, інвестиційні та організаційні передумови для розвитку підприємства. Йдеться про можливість фінансування інноваційних та інвестиційних проєктів, оновлення виробничої бази, модернізації технологій, виходу на нові ринки, підвищення ефективності бізнес-процесів та реалізації інших напрямів якісних і кількісних змін.

Водночас розвиток підприємства має зворотний вплив на рівень його економічної безпеки та фінансово-економічної стійкості. Успішна реалізація інвестиційних і інноваційних рішень, модернізація активів, підвищення продуктивності та диверсифікація джерел доходів здатні посилювати фінансову спроможність, знижувати рівень вразливості та розширювати адаптаційні можливості підприємства. Отже, взаємозв'язок між економічною безпекою, фінансово-економічною стійкістю та розвитком має циклічний, а не лінійний характер.

Узагальнено запропонована концептуальна модель (див. рис.1) відображає безперервний взаємопов'язаний процес, що починається з формування та аналізу фінансово-економічних індикаторів, які слугують основою для діагностики поточного стану підприємства, далі результати діагностики дозволяють виявити ризики та вразливості, що впливають на рівень економічної безпеки, яка, у свою чергу, забезпечує підтримання фінансово-економічної стійкості як ключового інтегруючого елемента системи, що формує ресурсний та інвестиційний потенціал для подальшого розвитку підприємства, а розвиток, своєю чергою, сприяє зміцненню як стійкості, так і економічної безпеки; при цьому модель має циклічний характер, оскільки між усіма її елементами існують зворотні зв'язки, за яких погіршення результатів розвитку може сигналізувати про ослаблення стійкості, а накопичення фінансових дисбалансів — про зростання загроз економічній безпеці, що зумовлює необхідність постійного аналітичного моніторингу та повторного включення результатів діяльності підприємства до процесу фінансово-економічної діагностики.

Рис. 1. Концептуальна модель взаємозв'язку фінансово-економічної стійкості, економічної безпеки та розвитку підприємства

Джерело: розроблено авторами

Запропонована модель демонструє, що фінансово-економічна стійкість виконує роль центральної ланки між економічною безпекою та розвитком підприємства. Вона, з одного боку, є результатом здатності підприємства підтримувати безпечні параметри фінансово-економічної діяльності, а з іншого — формує базу для реалізації подальших змін і розвитку. Саме тому її доцільно розглядати як функціональний елемент економічного механізму розвитку підприємства.

Ключове значення в межах цієї моделі має також постійний моніторинг фінансово-економічних індикаторів. Проте детальна методика визначення порогових значень, формування зон ризику та алгоритму раннього попередження фінансових загроз виходить за межі цього дослідження та потребує окремого методичного опрацювання.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило доцільність системного розгляду економічної безпеки, фінансово-економічної стійкості та розвитку підприємства як взаємопов'язаних складових забезпечення його довгострокової

життєздатності. Встановлено, що в умовах невизначеності та посилення ризиків економічна безпека має передбачати не лише захист від загроз, а й здатність підприємства зберігати ключові параметри діяльності, адаптуватися до змін і підтримувати потенціал розвитку.

Обґрунтовано розмежування фінансової, економічної та фінансово-економічної стійкості. Останню запропоновано розглядати як інтегровану здатність підприємства підтримувати фінансово-економічну рівновагу, протидіяти та адаптуватися до ризиків, зберігати ресурсний потенціал і формувати передумови подальшого розвитку. Систематизовано основні складові та функції фінансово-економічної стійкості, що забезпечують зниження вразливості підприємства, підтримання безперервності діяльності та формування ресурсних і інвестиційних можливостей розвитку.

Запропоновано концептуальну модель взаємозв'язку фінансово-економічної стійкості, економічної безпеки та розвитку підприємства, що поєднує діагностику його стану, виявлення ризиків і вразливостей, забезпечення стійкості й безпеки, формування ресурсного та інвестиційного потенціалу та подальший розвиток. Циклічність моделі та наявність зворотних зв'язків відображають вплив результатів розвитку на майбутній рівень стійкості й економічної безпеки.

Отже, фінансово-економічна стійкість виступає інтегруючою ланкою між економічною безпекою та розвитком підприємства, забезпечуючи збереження, адаптивне використання і нарощування його потенціалу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням системи фінансових індикаторів раннього попередження, визначенням їх порогових значень і зон ризику та формуванням алгоритму управлінського реагування на виявлені фінансові загрози.

Список використаних джерел

1. Гнилицька Л., Бірюк О. Resilient model of economic security of enterprises in the context of war and post-crisis challenges. *Фінанси України*. 2026. № 2. С. 57–72. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2026.02.057>
2. Korporcic, N., Kukkamalla, P.K., Markovic, S. et al. Resilience of small and medium-sized enterprises in times of crisis: an umbrella review. *Rev Manag Sci* 20, 301–329 (2026). <https://doi.org/10.1007/s11846-025-00883-0>
3. Фісуненко П. А., Вечеров В. Т., Булєєв Ю. С. Структура і складові системи економічної безпеки підприємства: вплив трансформаційних перетворень. *Бізнес Інформ*. 2024. № 10. С. 322–331. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-322-331>
4. Шушкова Ю. В., Чернявська Д. Т. Платоспроможність в системі фінансової безпеки підприємства: місце, роль та імперативи забезпечення. *Бізнес Інформ*. 2024. № 11. С. 253–260. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-253-260>
5. Шушкова Ю. В., Фацієвич Р. Я. До методології аналізування фінансової стійкості сектора малого підприємництва: макро- і мікрорівневі аспекти. *Бізнес Інформ*. 2024. № 12. С. 277–283. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-12-277-283>
6. Shcherbak V., Dorokhov O., Dorokhova L., Vzhytynska K., Yatsenko V., Yermolenko O. Financial Risk Management and Resilience of Small Enterprises Amid the Wartime Crisis. *Journal of Risk and Financial Management*. 2026. Vol. 19, No. 1. Art. 37. DOI:10.3390/jrfm19010037
7. Dligach A., Stavyt'skyi A. Resilience Factors of Ukrainian Micro, Small, and Medium-Sized Business. *Economies*. 2024. Vol. 12, No. 12. Art. 319. DOI:10.3390/economies12120319
8. Іванюк У. В., Микита Н. О. Методико-прикладні засади управління економічною стійкістю підприємств в умовах турбулентності. *Бізнес Інформ*.

2024. № 12. С. 310–316. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-12-310-316>

9. Хамар Я. О. Інструменти політики управління економічною стійкістю в секторі малого та середнього бізнесу України. Бізнес Інформ. 2024. № 12. С. 326–332. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-12-326-332>

10. Смерічевський С. Ф., Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т. Формування стратегічних рішень при управлінні змінами на підприємстві. Бізнес Інформ. 2022. № 6. С. 108–117. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-6-108-117>

11. Семененко О., Абрамова М., Тарасов О., Митченко С., Дзюбчук Р., Фомкін Д. Резилієнтність і стійкість економіки: ключові теоретико-практичні нормативи та воєнно- економічні уроки. Social Development and Security. 2025. Т. 15. No 2. С. 314–326. URL: <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.2.24>

12. Калинюк В. Є. Концептуальний підхід щодо адаптації економічної безпеки підприємства. Проблеми економіки. 2023. No 3 (57). С. 187–194. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-187-194> (дата звернення: 02.07.2026)